

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет соціології
Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проектна та грантова діяльність

для студентів

галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність	С5 «Соціологія»
освітній рівень	магістр
освітня програма	Соціологія
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Ольга ІВАЩЕНКО

Пролонговано: на 20~~26~~/20~~27~~ н.р. Іващенко (Червоний) «31» 08 20~~26~~ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ («____») «__» _____ 20__ р.

КИЇВ – 2025

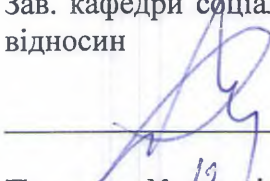
Розробники:

Маргарита ШИРОКОВА, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Ольга ІВАЩЕНКО, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

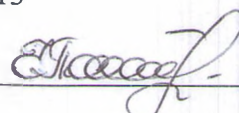
Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

 Олег МАЗУРИК

Протокол № 13 від «28» серпня 2025 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від 28 серпня 2025 року № 13

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів вміння та навички фандрайзингу, підготовки та подання проєктних заявок для грантової підтримки, знання про особливості грантових програм і вимог до реалізації грантових проєктів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. знати основи методології наукової діяльності, методології та організації соціальних досліджень;
2. вміти працювати з інформаційно-пошуковими системами та базами даних;
3. володіти навичками командної роботи та презентації її результатів;
4. володіти навичками роботи з англomовною науковою літературою та джерельними базами.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна належить до переліку обов'язкових для вивчення в рамках навчального плану освітньої програми. Дисципліна має практичну спрямованість, зорієнтована на ознайомлення студентів з можливостями грантової підтримки проєктів, вимогами до організації проєктних заявок та конкурсного відбору проєктів, критеріїв успішної реалізації проєктів за грантовою підтримкою та розвиток навичок з підготовки успішної проєктної заявки для отримання гранту на конкурсних засадах. Особлива увага приділяється умовам та перспективам грантової підтримки проєктів Національним фондом досліджень України, програмами Європейської Дослідницької Ради та Агенції Європейських інновацій, НАТО, Міжнародним Вишеградським фондом, Міжнародним фондом «Відродження» тощо. Опанування дисципліною передбачає семестрову індивідуальну і командну практичну роботу з розробки проєктної пропозиції, перехресного експертного оцінювання заявок, презентації та захисту командної проєктної пропозиції на заключній міні-конференції зі стейкхолдерами.

4. Завдання (навчальні цілі):

- Сформувати знання студентів про сучасні національні та міжнародні фонди і програми надання грантової підтримки дослідницьким проєктам, про їх грантові перспективи, тематичну спрямованість і критеріальні вимоги.
- Розвинути вміння фандрайзингу, підготовки успішних проєктних пропозицій, виконання проєктів за грантовою підтримкою.
- Удосконалити вміння формулювати дослідницьку задачу, застосовувати теоретичне і методологічне соціологічне знання в обґрунтуванні проєктної пропозиції і реалізації проєкту.
- Розвинути навички командної роботи з підготовки проєктної пропозиції, представленні і публічного захисту результатів.

Що спрямовано на формування наступних **компетентностей**:

- ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з різних галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК07. Здатність працювати в команді.
- СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.
- СК07. Здатність розробляти та оцінювати соціальні проєкти і програми.
- СК08. Здатність співпрацювати з європейськими та євроатлантичними інституціями.
- СК13. Здатність до використання соціологічної інформації для забезпечення ефективної комунікації з представниками різних соціальних організацій.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми, методи і технології викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати особливості проектної та грантової організації сучасних наукових досліджень, технологій підготовки та управління проектами, здійснення фандрайзингу	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Експрес-опитування, групова дискусія	20
2.1	Вміти розробляти та оцінювати проектні пропозиції	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання, командна проектна робота, перехресне рецензування	30
2.2	Вміти працювати з інформаційними джерелами з підготовки проектної пропозиції та фандрайзингу	Практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання, розділи проектної пропозиції	20
3.1	Демонструвати вміння комунікувати в дослідницькій команді, з грантодавцями і стейкхолдерами	Практичні заняття	Рольова гра із захисту проектної пропозиції, групова дискусія, навчальна робота в дослідницькій команді	15
4.1	Демонструвати дотримання принципів професійної етики соціолога та соціальної відповідальності за результати своєї професійної діяльності	Лекції, практичні заняття	Командна проектна пропозиція, групова дискусія	15

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)				
	1.1	2.1	2.2	3.1	4.1
ПРН03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.	+	+	+		+
ПРН05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.			+	+	+
ПРН06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук в тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.		+	+	+	+
ПРН14. Вміти використовувати соціологічну інформацію для забезпечення ефективної комунікації з представниками різних соціальних організацій.	+	+	+		

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- **семестрове оцінювання:** мінімальна кількість балів 60, максимальна 100 для отримання заліку.

Форми роботи	Результати навчання	Min балів	Max балів
Експрес-опитування, групова дискусія	РН1.1; РН 3.1	10	16
Розробка проєктної пропозиції (індивідуальна)	РН 1.1; РН 2.1; РН 2.2; РН 4.1	15	25
Розробка проєктної пропозиції (в команді)	РН 1.1; РН 2.1; РН 2.2; РН 3.1; РН 4.1	5	9
Рольова гра з організації роботи проєктного колективу	РН 1.1; РН 2.1; РН 2.2; РН 3.1; РН 4.1	5	9
Презентації та захист проєктної пропозиції	РН 2.1; РН 4.1	15	25
Рецензування та оцінювання проєкту	РН 2.1	10	16
Загальний підсумок (залік)		60	100

- **підсумкове оцінювання:** залік.

Студенти, які протягом семестру набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум 60 балів, для одержання заліку мають обов'язково відпрацювати практичні завдання з кожної теми дисципліни.

7.2. Організація оцінювання:

1. Експрес-опитування, групова дискусія - усі теми протягом семестру.
2. Рецензування та оцінювання проєкту – теми 3-6.
3. Розробка проєктної пропозиції – теми 6-7.
4. Рольова гра з організації роботи проєктного колективу – тема 7.
5. Презентація та захист проєктної пропозиції – на останньому практичному занятті.

7.3. Шкала відповідності оцінок:

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1.	Проектна та грантова організація сучасної науково-дослідної діяльності	2	-	4
2.	Міжнародні та національні донори, грантові програми, ресурси і принципи фандрайзингу	2	2	6
3.	Особливості грантових програм Європейської Дослідницької Ради та Агенції Європейських інновацій	2	2	6
4.	Особливості грантових програм Національного фонду досліджень України та МОН України	2	2	6
5.	Особливості грантових програм міжнародного співробітництва та громадських організацій	2	2	4
6.	Підготовка проектної пропозиції, етика, критерії оцінювання та фандрайзинг	2	2	16
7.	Менеджмент проектів за грантовою підтримкою: управління якістю та ризиками	2	2	6
8.	Міні-конференція з презентації та захисту проектів	-	2	14
Всього		14	14	62

Загальний обсяг 90 год., у тому числі:

Лекції – 14 год.

Практичні заняття – 14 год.

Самостійна робота – 62 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. – К.: Дух і літера, 2015. – 380 с. – <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Грантовий менеджмент і написання проектів. Практичний poradnik / Упоряд. Процак О. – Л: Ліга-Прес, 2010. – 64 с.
3. Єгорченков О. В. Азбука управління проектами. Планування : навч. посіб. / О. В. Єгорченков, Н. Ю. Єгорченкова, Є. Ю. Катаєва. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. – 117 с.
4. Методичні рекомендації щодо написання проектних заявок / МГО «Регіональний центр транскордонного співробітництва Євроregion «Дністер». – 54 с. – <https://rayradavn.gov.ua/images/metodychna/zayavka.pdf>
5. Сазонець І. Л., Ковшун Н. Е. Управління науковими проектами: навчальний посібник / І. Л. Сазонець, Н. Е. Ковшун. – К.: «Центр учбової літератури», 2021. – 208 с.
6. Сусліков Л. М., Студеняк І. П. Управління науковими проектами: навчальний посібник / Л. М. Сусліков, І. П. Студеняк. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2019. – 432 с.
7. Фесенко Т. Г. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій: навч. посібник / Т. Г. Фесенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 181 с.
8. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, допов. / Д.В. Чернілевський, О.Є. Антонова, Л.В. Барановська, О.В. Вознюк, О.А. Дубасенюк, В.І. Захарченко, І.М. Козловська, Ю.М. Козловський, К.О. Кольченко, М.І. Лазарев, Г.Ф. Нікуліна, В.О. Подоляк, Л.В. Сліпчишина, О.В. Столяренко, М.І. Томчук, В.В. Шевченко, Н.В. Якса / За ред. професора Д.В. Чернілевського. – Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.

9. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. 2-е вид., з доопрац. та допов. / О. В. Чернявська, А. М. Соколова. – К.: Алерта, 2015. – 272 с. – <https://www.academia.edu/30783967/Fundraising>
10. Якименко І., Штефан Є., Лук'янихін В. Управління науковими проектами [Електронний ресурс]: навчальний посібник. – К.: НУХТ, 2022. – 139 с. – <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054078.pdf>
11. AtKisson P. Handbook for Planning and Writing Successful Grant Proposals, V 1.2. / Peg AtKisson. – AtKisson Training Group, 2021.
12. Driver Ma C. M., Driver C. M. Guidelines for Writing Successful Grant Proposals for Nonprofit Organizations / Carolyn M. Driver Ma, Carolyn M. Driver. – AuthorHouse, 2010. – 204 p.
13. Miner J. T., Ball-Stahl K. C. Proposal Planning & Writing / Jeremy T. Miner, Kelly C. Ball-Stahl. – Bloomsbury Publishing USA, 2019 p. – 304 p.
14. NERC Research Grants and Fellowships Handbook Grants Awarded on Full Economic Cost Basis. Edition 2023-1.0. Natural Environment Research Council, 2023. – 53 p. – <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2022/11/NERC-050423-GrantsFellowshipsHandbook-April2023.pdf>

Додаткові:

15. Бабій О. Я. Посібник з фандрайзингу для бізнес-об'єднань: посібник / О. Я. Бабій. – Київ, 2017. – 168 с. – https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2018/03/Fundraising_for_BMOs_Babij_2017.pdf
16. Блага Н. В. Управління проектами: навч. посібник / Н. В. Блага. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. – 152 с. – <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3870/1/%d0%b1%d0%bb%d0%b0%d0%b3%d0%b0%20%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%bb%d1%96%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%94%d0%ba%d1%82%d0%b0%d0%bc%d0%b8.pdf>
17. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : Навчальний посібник / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. – <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2558/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%94%2008-04%20%281%29.pdf>
18. Кобзарев О. Практичний посібник «Досвід фандрайзингу для проектів розвитку міста» / Олександр Кобзарев. – Львів, 2015. – 101 с. – https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/492882/mod_resource/content/0/%D0%A4%D0%90%D0%9D%D0%94%D0%A0%D0%95%D0%99%D0%97%D0%98%D0%9D%D0%93%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0.pdf
19. Кобзарев О. Фандрайзинг. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / О. Кобзарев, Асоціація міст України. – К.: ТОВ «Підприємство «Ві Ен Ей», 2015. – 84 с. – <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/4fundbwweb1.pdf>
20. Міністерство освіти і науки України. National Open Science Plan. – МОН, 2022. – 11 с. – <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2023/01/26/National-Open-Science-Plan-Ukraine.pdf>
21. Нагірська К. Грант-менеджмент: просто про складне [Електронний ресурс] / К. Нагірська. – 58 с. – <https://drive.google.com/file/d/1BIr21otjrsieXDSLyGEACpVK6hcEct89/view>
22. Основи грантрайтингу та управління проектами в публічній сфері : метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / Авт. кол.: В.В. Белявцева, А.І. Гнатенко, О.С. Зінченко та ін. ; за заг. ред. О.В. Кулініча. – Харків: Золоті сторінки, 2017. – 148 с. – https://economy.cg.gov.ua/web_docs/966/2017/02/docs/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B

[A%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E%D0%94%D0%90.pdf](#)

23. Проектний менеджмент в діяльності громадських організацій. Полтава: ПОБФ «Ініціатива», 2020. – 96 с. – https://initiative.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Posibnyk_Fond-2020_kor.pdf
24. Управління проектами: процеси планування проектних дій : підручник / І. В. Чумаченко, В. В. Морозов, Н. В. Доценко, А. М. Чередниченко. – К.: КРОК, 2014. – 673 с.
25. Фандрейзинг, або залучення ресурсів для ідей і проектів: короткий практичний посібник для планування фінансової діяльності громадських організацій / Укл. та упорядк. І. Сташук, В. Лисенко. – Запоріжжя: ГО СТЕП, 2021. – 52 с. – <https://www.stepngo.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/fundraising-for-ngos.pdf>
26. Шевченко А. Ю. Аналіз трендів розвитку Європейського дослідницького та інноваційного простору (стислий виклад) / А. Ю. Шевченко. – Агенція Європейських інновацій; МФ «Відродження», 2017. – <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Analiz-trendiv-rozvytku-YEvropejskogo-doslidnytskogo-ta-innovatsijnogo-prostoru.pdf>
27. Як написати грант: консультація / уклад. А. О. Кононов, Л. А. Куц. – Міністерство культури та інформаційної політики України; Національна бібліотека України для дітей. – Київ, 2020. – 16 с. – <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2020/%D0%AF%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82.pdf>
28. ESFRI. Support of Research Infrastructures to the Ukrainian Research Community Report / Jure Plaskan, Barbara Brečko, Jana Kolar. – 2023. – 8 p. <https://zenodo.org/records/10201620>
29. Mehlman S. 2024 R&D Trends Forecast: Results from the Innovation Research Interchange's Annual Survey. Research-Technology Management. – 2024. – Vol. 67(1). – P. 22-33. – <https://doi.org/10.1080/08956308.2024.2280492>
30. The “Research & Innovation for Cities & Citizens – RI4C2” project. Open Science Guidebook. – 2023. – 24 p. – <https://ec2u.eu/wp-content/uploads/sites/709/2023/05/D7.3-Guidebook-for-Open-Science-champions1.pdf>

Додаткові ресурси:

1. <http://foundations.org> – каталог грантодавців, який ведеться з 1995 року.
2. <https://cof.org/organization/european-foundation-centre> – European Foundation Centre (EFC) – Міжнародна асоціація суспільних та корпоративних донорів.
3. <http://www.guidestar.org> – міжнародний портал для некомерційних організацій.
4. https://www.sociosite.net/#google_vignette – Довідково-інформаційний портал Sociosite.
5. https://mobility.knu.ua/?page_id=796&lang=uk – КНУ ім. Т. Шевченка: Грантові програми урядів різних країн. Відділ академічної мобільності.
6. <https://science.knu.ua/granty/pro-sektor-proyektnoyi-diyalnosti.php> – КНУ ім. Т. Шевченка: Сектор проектної діяльності.
7. <https://science.knu.ua/granty/index1.php> – КНУ ім. Т. Шевченка: Науково-дослідна частина. Гранти.
8. <https://www.facebook.com/groups/progrants/> – ProGRANT: гранти, конкурси, стипендії – Група у Facebook.
9. <https://www.facebook.com/KNUpromessionals> – платформа для освітян «KNU Professionals» у Facebook.
10. <https://chat.whatsapp.com/Ip2RBXXucyUFvNB1ysAzMZ> – канал Grants KNU, Grant Support Office TSNUK Research Department.

Електронна джерельна база:

1. <https://aei.org.ua/projekty/> – Агенція Європейських інновацій.

2. <https://chaszmin.com.ua/granty-posolstv-inozemnyh-derzhav-v-ukrayini/> – гранти посольств іноземних держав в Україні.
3. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> – EU Funding & Tenders Portal.
4. <https://granty.org.ua/> – Платформа Granty.org.ua.
5. https://gurt.org.ua/news/grants/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAjKu6BhAMEiwAx4UsAjDPqLFY1-OZfthAB9maDX-AMnRyHWheidBP4Tes25htDaiGDXJgnBoCMQcOAvD_BwE – Портал ГУРТ: конкурси грантів, стипендіальні програми, фінансова підтримка проєктів, ініціатив та окремих подій від міжнародних донорів та національних партнерів.
6. <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/> – офіс Горизонт Європа в Україні.
7. <https://mon.gov.ua/tag/nauka?&type=posts&tag=nauka> – Міністерство освіти та науки України: Наука.
8. <https://nauka.gov.ua/> – портал Наука в Україні.
9. <https://nrfu.org.ua/> – Національний фонд досліджень України.
10. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/horizon-europe-work-programmes_en – Work programmes under Horizon Europe.
11. <https://www.irf.ua/grants/contests/> – Міжнародний Фонд «Відродження»: Конкурси та гранти.
12. <https://www.nato.int/cps/en/natolive/78209.htm> – НАТО: Грантова Програма Science for Peace and Security.
13. <https://www.visegradfund.org/> – Вишеградський Фонд регіональної кооперації в Центральній Європі.

Фонди:

1. Вишеградський фонд – фінансування проєктів, молодіжних обмінів та програм індивідуальної мобільності, таких як стипендії та резиденції: https://mzv.gov.cz/kyiv/uk/x2010_05_17/x2010_08_20_1/x2010_05_17/index.html
2. Глобальний інноваційний фонд – діяльність спрямована на підтримку інноваційної діяльності: <https://www.globalinnovation.fund/what-we-fund>
3. Німецький фонд «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє» – допомога у проєктах і дослідженнях з історії: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/service/erinnerung-verantwortung-zukunft/1270084>
4. Рінат Ахметов Фонд – підтримка проєктів, спрямованих на соціальний розвиток: <https://akhmetovfoundation.org/>
5. Фонд «Відродження» – підтримка розвитку відкритого суспільства в Україні на основі демократичних цінностей: <https://www.irf.ua/>
6. Фонд Віктора Пінчука – приватна міжнародна благодійна організація в Україні, що здійснює інвестиції у людину, аби примножити людський капітал; інвестиції у суспільство, аби покращити рівень соціальної взаємодії; інвестиції у світ, аби сприяти поглибленню всесвітньої інтеграції: <https://pinchukfund.org/ua/>
7. Фонд Гайнріха Бюлля – підтримка у сфері громадських ініціатив, історії, розвитку демократії, громадянського суспільства та політичної освіти громадян: <https://ua.boell.org/>
8. Фонд Конрада Аденауера – надає гранти на підтримку проєктів, пов'язаних із розвитком демократії та громадянського суспільства: <https://www.kas.de/uk/web/ukraine>
9. Фонд Місцевого Співробітництва Фінляндії – тревел-гранти, гранти для молодих журналістів та інших спеціалістів-гуманітаріїв: <https://finlandabroad.fi/web/ukr/pidtrimka-miscevih-gromads-kih-organizacij>
10. Фонд Президента України для обдарованої молоді – державна фінансова підтримка обдарованої молоді, що надається з метою реалізації соціально значущих творчих проєктів: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/945/2000#Text>

11. Фонд Родини Богдана Гаврилишина – тревел-гранти на дослідження життя країн Європи та розвиток українського суспільства із використанням європейського досвіду: <https://bhfamilly.org/>
12. Фонд Фрідріха Еберта – підтримка у сфері європейської інтеграції, міжнародної співпраці, демократизації та розвитку соціального діалогу: <http://www.fes.kiev.ua/n/cms/>
13. Фонд Фрідріха Науманна за Свободу – підтримує громадян України в їхньому прагненні до демократії, ринкової економіки та балансу в соціальній сфері: <https://www.freiheit.org/ukr/kyiv>
14. Фонд Чарльза Стюарта Мотта – підтримує різнопланові ініціативи: <https://www.mott.org/>
15. Фундація «Україна-США» – підтримка розвитку демократії, ринкових реформ і розвитку прав людини в Україні: <https://usukraine.org/>